

NÉPÚJSÁG

2025. november 14., péntek

LXXVII. évfolyam

259. (22125.) sz.

Ára: 4⁰⁰ lej

(előfizetőknek 3 lej)

K Ö Z É L E T I N A P I L A P

Gyermekostrom alatt az írott szó birodalma

A „jövőnek” olvastak fel a könyvásár megnyitóján

Fotó: Karácsonyi Zsigmond

A marosvásárhelyi könyvünnep jól ismert forgatókönyve szerint kisdíjak serege szállta meg a Színház teret csütörtök délelőtt, a rangos szemle megnyitóján. A 31. nemzetközi könyvvásár motójában – Emlékezz a jövőre! – is megnevezett elsődleges célközönség tagjai, a legfiatalabb olvasók, illetve még csak mesehallgatók egy közös spontán énekléssel adták meg az alaphan-

got, ezt követően a betervezett nyitómozzanat következett, amikor szülők és pedagógusok egyszerre olvastak fel a gyerekeknek különféle történetrészleteket.

Nagy Székely Ildikó

(Folytatás a 17. oldalon)

Ne feledje idejében megújítani előfizetését! Ha előfizet, biztosan kézhez kapja, olcsóbban, mint ha megvásárolná!

Több száz beteg sorsa a tét

A dicsőszentmártoni pszichiátriai intézetben a múlt hét végén ellenőrzésnek álcázott médiacirkusszal alaposan belegázoltak az orvosok, asszisztensek, betegápolók, takarítók és a betegek lelkébe.

4.

Ezeréves kövek harca a megmaradásért

A Kaukázus előterében, a kelet-anatóliai régióban található a mintegy százezer lakosú Kars városa, az azonos nevű tartomány székhelye.

5.

Megnyílt a Magyar feltalálók című kiállítás

A kiállítás Szilágyi Szabolcs Németországban élő, marosvásárhelyi származású mérnök roll-up kollekciójából állt össze.

17.

INGYEN FIZIOTERÁPIA küldőpapírral!

- Ingyenes kivizsgálás és kezelés küldőpapírral!
- Fiatal és jól képzett személyzet!
- Performáns és modern gépek!

NOVEMBERI AJÁNLAT:
+ 2 nap BÓNUSZ
— INGYEN!

Marosvásárhely,
Hadsereg tér 45 szám
Tel: 0772 070 391

AKTUÁLIS

Csaló számháború

Benedek István

Unatkozó brüsszeli statisztikusok készítettek egy számsort az uniós átlagfizetésekről, ami arra jó, hogy politikusok kérkedjenek vele, no meg hogy a sajtó egy része csuklás nélkül közölje, és megtevéssze vele az olvasóit, de ezenkívül a hétköznapi valósággal távoli köszönőviszonyban sincs.

Mindjárt november közepén járunk, és a derék szakik most készítettek egy statisztikát a tavalyi uniós átlagbérekről. Szépen rangsorolták benne az országokat, euróban számolt átlagbér alapján – miközben az unió egy sor országában még mindig a nemzeti valutáért veszel kenyeret a sarkon, nem euróért – amiből az ártatlan szemlélő csak téves következtetéseket tud levonni az illető országok valós bérvizonyairól.

Szóval jól néz ez ki, csak egy sor sebből vérzik. Először is, a kimutatás bruttó béreket tartalmaz, és egy árva szóval nem utal rá, hogy az unióban ahány ország, annyi szabályozás, mindegyik ország maga dönti el, hogy mekkora sarcot vet ki a bérekre. Tehát a mezei munkavállaló nagyon nem annyi pénzt visz haza éves

(Folytatás a 3. oldalon)

NOVEMBER

14

PÉNTEK

Ma ALIZ,
holnap ALBERT és LIPÓT napja

Az év 318. napja, hátravan 47 nap

IDŐJÁRÁS

Napos

Hőmérséklet:

max.: 9 °C

min.: 0 °C

naptár

Isten éltesse!

ALBERT: a germán Adalbert név (elemeinek jelentése: nemes és fényes, híres) német rövidülése.

LIPÓT: a germán Leopold ma-gyar alakváltozata.

VALUTAÁRFOLYAM BNR: 2025. november 13.	
1 €	5,0839 lej
1 \$	4,3783 lej
100 Ft	1,3243 lej
1 g arany	595,9054 lej

ELŐFIZETÉS A SZERKESZTŐSÉGBEN IS!

Elfogadunk előfizetést lapunkra a következő hónapra a Népújság szerkesztőségében: Marosvásárhely, Dózsa György utca 9. szám, 2. emelet, 72-es iroda, naponta 10–14 óra között, szombat – vasárnap zárva. Tel. 0728-082-259.

A csütörtöki lottóhúzás nyerőszámai		
	20, 14, 24, 31, 34 + 18	NOROC PLUS: 2 3 5 6 3 7
	9, 36, 35, 11, 14, 5	SUPER NOROC: 5 8 8 5 2 4
	39, 7, 44, 9, 5, 43	NOROC: 3 2 9 2 0 7 1

MEGYEI HÍREK

Évadzáró gálaműsor Dicsőszentmártonban

Fennállásának 20. évfordulója alkalmából ünnepi gálaműsor keretében tartja évadzáró műsorát a dicsőszentmártoni Kökényes néptáncegyüttes. Az eseményre november 22-én, szombaton 18 órától kerül sor a dicsőszentmártoni művelődési ház előadótermében.

Bernád Ilona négy könyvét mutatják be

A marosvásárhelyi Bernády Házban november 19-én, szerdán 18 órai kezdettel Bernád Ilona négy könyvét mutatják be. Győrfi Annamária ajánlója után a szerző ismereti gyűjtései, könyvei megírásának motivációját, korunk magyarságának nehézségeit, népbetegségeit, népességfogyását és azt, hogy a kötetek milyen megoldásokat nyújtanak ezekre. Az utóbbi 15 évben Bernád Ilonának a következő könyvei jelentek meg: *Isteni folyamat. Gyermekekáldás, bábaság a magyar néphagyományban*; „Szerettem őket úgy, ahogy kellett” – *Az újszülött, csecsemő, gyermek ápolása, nevelése, gyógyítása néphagyományunkban*; *Útjaim a gyógyítás körül (útleírások, tanulmányok)*; *Nő – örökkévaló pillanat. Amit a néphagyomány ad nekünk* (magyar szakrális női kötet).

Márton-napi sokadalom

A marosvásárhelyi Waldorf-iskola november 15-én 10–14 óra között Márton-napi sokadalmat szervez. A rendezvény nemcsak az iskola közösségének szól, hanem nyitott az érdeklődők előtt is, akik ismerkednének az iskolával, pedagógusaival, diákjaival, belelátnának a waldorfos közösség életébe. A hangulatos őszi délelőttön a következő a programkínálat: kézművesvásár, bográcsgyűlés-készítés, élő zene, táncház, élőszavas mesemondás, iskolai betekintő óvodás szülőknek, érdeklődőknek, kerekasztal-beszélgetés az itt végzett diákokkal és szülőkkel, finom étek és forró italok a hangulatos kávézóban, a diákok rövid előadásai. Jótékonysági vásár is lesz, az adományokat az iskola és jótékonysági célok támogatására fordítják.

Vincze Loránt fogadóórát tart Marosvásárhelyen

November 15-én, szombaton 10–12 óra között Vincze Loránt, az RMDSZ európai parlamenti képviselője marosvásárhelyi irodájában tart fogadóórát. Mindenkit szívesen fogadnak, de az előzetesen jelentkezők elsőbbséget élveznek. Az érdeklődők a 0365-455-219-es telefonszámon vagy személyesen a Forradalom utca 1. szám alatti irodában jelentkezhetnek pénteken 9–17 óra között.

Hírszerkesztő: Mezey Sarolta

Futballvilágbajnoki selejtező mérkőzések a televízióban

November 13., péntek:
* 19.00 óra: Finnország – Málta (DigiSport 4, Prima Sport 1)
* 21.45 óra: Lengyelország – Hollandia (DigiSport 1, Prima Sport 1), Luxemburg – Németország (DigiSport 3, Prima Sport 2), Horvátország – Feröer-szigetek (DigiSport 4)
November 14., szombat:
* 16.00 óra: Kazahsztán – Belgium (DigiSport 1, Prima Sport 1)
* 19.00 óra: Ciprus – Ausztria (DigiSport 1, Prima Sport 2), Grúzia – Spanyolország (DigiSport 2, Prima Sport 1)

* 21.45 óra: Bosznia-Hercegovina – ROMÁNIA (Prima TV), Svájc – Svédország (DigiSport 1, Prima Sport 1), Dánia – Fehéroroszország (DigiSport 3), Szlovénia – Koszovó (Prima Sport 2)
November 15., vasárnap:
* 16.00 óra: MAGYARORSZÁG – Írország (M4 Sport), Portugália – Örményország (Prima Sport 1)
* 19.00 óra: Azerbajdzsán – Franciaország (Prima Sport 1), Albánia – Anglia (DigiSport 4, Prima Sport 2)
* 21.45 óra: Olaszország – Norvégia (Prima Sport 1), Izrael – Moldova (Prima Sport 2)

Bartha László Zsolt könyvbemutatója

Bartha László Zsolt marosvásárhelyi színművész *Apámat átemelték áttetsző madarak* címmel jelentkezik első verseskötetével.

Verseinek hangvétele nem előbeszédszerű, szövegeiben inkább a gondolatok csapongásait próbálja megragadni, ezeknek időtállóbb formát kölcsönözni. Egy életben, ahol, bár mindennek saját rendeltetése és kijelölt helye van, mégis mintha a káosz uralkodna.

Az elvárások közti cikázás vagy a mulandóságba való beletörődés valahogy mindig átrendezi a tárgyakat. Ebben az állandó rendetlenségben az én egy hármas viszonyrendszerbe kapcsolódik: az apával és az anyával, a mindenkori nővel, végül pedig saját magával való kapcsolatába.

A Holnap Könyvek Kiadó gondozásában megjelenő könyvet a könyvvásáron mutatják be november 15-én, szombaton 13 órától a színház József

Attila Galériájában. A szerzővel Kemenes Henriette költő, a kötet szerkesztője beszélget.

Ugyancsak a könyvvásáron mutatja be szombaton a kiadó Albert Ildikó pszichológus *És hátradőlünk a fotelben* című prózakötetét Sarány István szerkesztő közreműködésével, valamint Radics Viktória és Tamás Dénes *Látatlanban* című beszélgetőkönyvét, utóbbit Novák Csaba Zoltán történész ajánlja az érdeklődők figyelmébe.

RENDEZVÉNYEK

Kisplasztikai kiállítás

A Maros Megyei Képzőművészek Egyesületének szervezésében hetedik alkalommal kerül sor kisplasztikai képzőművészeti kiállításra Marosvásárhelyen az Unirea galériában. Az ország több megyéjéből közel kétszáz alkotást küldtek erre a kiállításra, amelynek a megnyitója november 15-én 11 órakor lesz, és november 28-ig látogatható.

V. Marosszéki barangolás

A marosvásárhelyi EKE november 15-én őszi barangolásra hívja az érdeklődőket a Küküllőközidombságra. A résztvevők dönthetnek, hogy rövidebb (12 km-es) vagy hosszabb (18 km-es) távon csatlakoznak a túrához. A csoport 7 órakor autóbusszal indul, és Hármasfaluig megy, onnan pedig gyalogosan folytatja Cséje irányába. A túrá-

Kirándulás Székelyvarságra

A Maros Megyei Magyar Nyugdíjasok Klubja kirándulást szervez **november 22-én Székelyvarságra**. A kiránduláson miccs- és szalonnasütés is lesz. Mindenkit szeretettel várunk, hogy együtt töltsünk el egy kellemes napot. Érdeklődni a 0265/264-442 vagy a 0744-928-299 telefonszámokon lehet naponta 9–14 óra között.

zók megmásszák a Csatorna-hegyet, majd leereszkednek a bőződújfalusi emlékhelyhez, és meglátogatják a víztározó szomszédságában levő levendulaültetvényt. A rövidebb táv mellett döntők számára ezzel véget is ér a túra. A hosszabb változat résztvevői az Összetartozás temploma mellett, a tó északi oldalán fejezik be a 18 km-es távot. Jelentkezni kizárólag Whatsappon René Westerbeke túravezetőnél lehet a 0755-298-243-as telefonszámon.

Aradon tartják az idei szórványnap központi rendezvényét

Az RMDSZ idén november 15-én, szombaton Aradon tartja a magyar szórvány napjának központi rendezvényét, az RMDSZ ügyvezető elnöksége és az RMDSZ Arad megyei szervezetének közös szervezésében. A vándorrendezvényen *Egységben az erőnk, közösségben a jövőnk!* címmel tartanak szórványkonferenciát – tájékoztatott Winkler Gyula EP-képviselő, az RMDSZ szórványért felelős frakciójának elnöke. Ezt megelőzően, péntek délután Kelemen Hunor szövetségi elnök részt vesz a szórványfrakció kihelyezett ülésén, ahol a következő időszak kihívásairól egyeztetnek a megyei szervezetek vezetői.

„Bethlen Gábor erdélyi fejedelem születésének napján, november 15-én ünnepeljük a magyar szórvány napját, amelyet közösségeink helyi szinten is megtartanak, ugyanakkor minden évben egy központi rendezvénnyel is szeret-

nénk megerősíteni a szórványban élő magyar közösségek összetartozását. Tizenöt évre volt szükség ahhoz, hogy vándorrendezvényünkkel bejárjuk az erdélyi és bánsági szórványközösségek központjait. Idén második alkalommal ünnepeljük a magyar szórvány napját Aradon, amely egyszerre ad lehetőséget az év kiértékelésére, a közösségi eredmények bemutatására és a következő esztendő céljainak, terveinek megfogalmazására” – fogalmazott Winkler Gyula.

A szórványközösségek képviselőit és a meghívottakat házigazdaként Faragó Péter, az RMDSZ Arad megyei elnöke köszönti, majd Winkler Gyula, a szórványfrakció elnöke és Nacsa Lőrinc, nemzetpolitikáért felelős államtitkár szólnak fel.

Ezt követően közösségszervezés témakörben beszélget Molnár András, az RMDSZ Temes megyei elnöke, parla-

menti képviselő, Ferenczi István, az RMDSZ Hunyad megyei elnöke, Markó Attila, a szórvány parlamenti képviselője, Székely István társadalomszervezésért felelős ügyvezető alelnök, megbízott Brassó megyei elnök. Moderál: Horváth Anna önkormányzatokért felelős ügyvezető alelnök.

Délután a szórványban működő önálló oktatási intézmények kérdéskörét vitatja meg Szabó Ödön parlamenti képviselő, Bardócz Izabella Arad megyei főtanfelügyelő-helyettes, moderál Mihályfalvi Katalin oktatásért felelős ügyvezető alelnök.

A szórványkonferencia következőtetéseinek levonása után a meghívottak megtekintik az aradi 1848–1849-es Ereklýmúzeumot, amely a magyar forradalom és szabadságharc harmadik legnagyobb relikviagyűjteménye. *(közlemény)*

Közös felelősség – regisztráljunk időben a magyarországi választásra!

A határon túli magyarok részvétele a 2026-os magyarországi parlamenti választáson közös nemzeti ügyünk. A magyar közösség jövője és egysége azon is múlik, hogy időben regisztrálunk, és élünk szavazati jogunkkal.

Marosvásárhelyen találkoztak a Maros megyei polgármesterek és alpolgármesterek Nacsa Lőrincsel, Magyarország Miniszterelnökségének nemzetpolitikáért felelős államtitkárával. A megbeszélés középpontjában az elmúlt évek közös eredményei és a magyarországi választási regisztráció fontossága állt.

A résztvevők kiemelték: a magyar kormány támogatásával az elmúlt 15 évben számos fejlesztés valósult meg a Maros megyei magyar közösség javára – iskolák, bölcsődék, templomok, vállalkozások újultak meg, a közösségi élet pedig megerősödött.

Az RMDSZ Maros megyei szervezete felhívja minden magyar figyelmét: február végén lejár a választási regisztráció határ-

ideje. Akik nem regisztrálnak, vagy nem frissítik adataikat, nem vehetnek részt a választáson.

Részletek és online regisztráció: www.regisztracio.ro
A regisztrációban segítséget is lehet kérni az RMDSZ helyi szervezeteinek vezetőitől, akik készséggel segítenek az adatok frissítésében és a jelentkezés folyamatában.

Minden egyes regisztráció üzenet is: fontos nekünk a közös jövőnk, és hiszünk az egységes magyar nemzetben.

Az RMDSZ Maros megyei szervezetének közleménye

A sóipari társaság szerint nem robbanásveszélyes a parajdi bányánál észlelt gázszivárgás

Nem robbanásveszélyes az elárasztott parajdi sóbányánál észlelt gázszivárgás az Országos Sóipari Társaság (Salrom) által végzett mérések szerint, mivel ezek értéke jóval alacsonyabb a robbanásveszélyes szintnél – közölte a román állami vállalat vezetősége a Maszol hírportállal.

A hírportál azután kért tájékoztatást az ügyben, hogy a közösségi médiában olyan felvételek jelentek meg, melyeken a sóbánya közelében lángra lobbantják a talajból kiáramló gázt.

A Salrom közölte: a szakemberek által végzett helyszíni mérések szerint a levegőbe jutó gáz nagyon alacsony koncentrációban van jelen. Ennek összetétele: metán 0,5 térfogatszázalékban, szén-dioxid 0,11 térfogatszázalékban és kénhidrogén 11 ppm mennyiségben. Az értékek jóval a robbanásveszélyes szint alatt vannak – írták.

Rámutattak: ugyan a metán és a kénhidrogén gyúlékony anyagok, de a hely-

színen mért mennyiség elenyésző, és mivel a szivárgás nyílt térben történik, ez sem az emberekre, sem a természetre nem jelent veszélyt.

A Salrom arról is beszámolt, hogy az elmúlt években a térségben százméteres körzetben több mélyfúrást is végeztek, amelyek során nyomás alatt lévő földgáz-felhalmozódásokat tártak fel. A szakértők szerint a mostani jelenség is a természetes gázáramlások egyik jele – hangsúlyozták.

Emlékeztettek arra, hogy Romániában nem ritkák a természetes gázkitörések, a Buzău megyei Terca és a Vrancea megyei Andreiașu településen is folyamatos a gázszivárgás, mely a felszínen meggyulladva látványos, de veszélytelen lángként jelenik meg.

Kovács J. Szilamér, a Salrom geológusa a Maszolnak korábban úgy nyilatkozott, hogy a mostani szivárgás nem újdonság, hanem egy korábban is ismert gázforrás újraaktiválódása. A szakember szerint a metángáz a bánya belsejében is

hallhatóan „bugyborékol”, ami a természetes gázmozgásokra utal.

András József professzor, a petrozsényi egyetem tanára, bányamérnök a hírportálnak elmondta: a metángáz jelenléte zárt bányaterekben, főleg szénbányákban jellemző. Úgy értékelte, hogy mivel Parajdon nem föld alatti üregekbe történő beszivárgásról van szó, itt nincs veszély. Robbanás akkor történik, ha zárt környezetben a metángáz térfogati aránya meghaladja a 6 százalékot. A bányabiztonsági törvények szerint 2 százaléknál a bányászoknak el kell hagyniuk a helyiséget, valamint a villamosenergia-ellátást is el kell zárni, hogy ne keletkezessen szikra – tette hozzá.

Egy, az elárasztott parajdi sóbányáról szakemberek részvételével tartott kollokvári kerekasztal-beszélgetésen Serfőző Antal hidrogeológus, a sóbányák revitalizációjával is foglalkozó GeoGold vállalatok társalapítója is problémásnak nevezte, hogy Parajdon a só mellett metángáz is van a mélyben. *(MTI)*

ORSZÁG – VILÁG

Párbeszédre hívták a kormánypártok a BNS képviselőit

A Mentsétek meg Romániát Szövetség (USR) és az RMDSZ is tárgyalásra hívta a szerdán a fővárosban tüntető Országos Szakszervezeti Tömb (BNS) képviselőit. Az érdekvédelmi szövetség csütörtöki tájékoztatása szerint az USR-vel pénteken, az RMDSZ-szel pedig hétfőn fognak egyeztetni. A BNS szerdai bukaresti tüntetésén több mint ötezen vettek részt. A szakszervezeti szövetség kéri a kormánytól, hogy sürgősen intézkedjen a vásárlóerő csökkenésének megállításáért és a munkavállalók életkörülményeinek javításáért. „Ideje együttesen fellépni a vásárlóerő csökkenése és a munkavállalókat hátrányosan érintő kormányzati lépések ellen” – olvasható korábbi közleményükben. Fő követeléseik között szerepel az inflációt serkentő kormányzati politikák megszüntetése is. „A munkavállalók jövedelmének védelmét követeljük” – fogalmaztak a szakszervezetek. *(Agerpres)*

Jóváhagyta az ECOFIN Románia felülvizsgált helyreállítási tervét

Jóváhagyta csütörtöki ülésén az EU-tagországok gazdasági és pénzügyminiszterei tömörítő tanács (ECOFIN) Románia felülvizsgált helyreállítási tervét (PNNR) – közölte a pénzügyminisztérium. Az újratárgyalt terv szerint Románia összesen 21,41 milliárd euróhoz férhet hozzá az uniós helyreállítási mechanizmus keretében. Az összegből 13,57 milliárd euró vissza nem térítendő támogatás, 7,84 milliárd euró kedvezményes hitel. Ezeket hat kifizetési kérelemmel hívhatja le, amelyekből eddig háromat küldött el az Európai Bizottságnak – összegzett a szaktárca. Románia eddig 10,7 milliárd eurót hívott le a helyreállítási alapból, és körülbelül ugyanennyit kellene még megkapnia a jövő év végéig. „A gazdaság fellendülésének előfeltétele, hogy minden rendelkezésre álló uniós forrást lehívjunk, mind a helyreállítási, mind a kohéziós alapból” – idézték a közleményben Alexandru Nazare pénzügyminisztert. *(Agerpres)*

Csaló számháború

(Folytatás az 1. oldalról)

átlagfizetésként, amennyi a statisztikában szerepel. Abból még levonják a nyugdíjjárulékot, az egészségbiztosítást, meg vannak helyek, ahol a személyi jövedelemadó is többkulcsos, és még lehetne sorolni a különbségeket. Egy másik seb, hogy a statisztika semmi tekintettel nincs az egyes országokon belüli sajátos helyzetekre. Például nálunk igencsak felszórólja ezt a statisztikai bérszínvonalat az, hogy az utóbbi években az állami szféra egyes részeiben jó nagy béremelések voltak, amelyeket semmilyen gazdasági teljesítmény nem indokolt, a választási kampányokat kivéve, és ezzel az osztogatással a magánszféra nem tudta tartani a lépést. A munkavállalók mintegy harmada minimálbért visz haza, az átlagot kevesek nagy bére srófolja magasra. Ilyen egyensúlytalanságok más országokban is előfordulnak, például kisebb országokban elég egy jól fejlett főváros pár ott székelő, többezer jó fizetést adó multival, hogy mesésen magas átlagbért statisztikázzanak össze, miközben az adófizetők többsége csak szeretne annyi pénzt látni havonta a számláján, mint amennyit statisztikailag keresnie kéne.

Sokkal realisabb lenne ez a bérrangsor, hogyha az adatokat nettó értékekre és foglalkoztatási kategóriákra bontva tették volna közzé. A valódi kereseti viszonyokról sokkal világosabb képet adna, ha azt látnánk belőle, hogy mennyit keresnek az állami és a magánszféra alkalmazottai, a különböző szakmák művelői az egyes országokban, de a kimutatásnak arra is utalnia kellene, hogy azért a pénzért az illető alkalmazottnak mennyi munkát kell végeznie. És hadd tegyük még hozzá, hogy a valódi életszínvonal megértéséhez így is csak kevéssel kerülnénk közelebb, mert azt nagyon nagyban árnyalja az, hogy az egyes országok megélhetési költségei is meredeken eltérnek egymástól. De ez az adatsor így csak statisztikusok steril számháborúja, aminek azon kívül, hogy a politikusok önfényezéséhez, és a média egy részének a valósággal párhuzamos „hírek” gyártásához ad muníciót, a világon semmi haszna nincs.

A dicsőszentmártoni pszichiátriát lejárató kampány

Több száz beteg sorsa a tét

A dicsőszentmártoni pszichiátriai intézetben a múlt hét végén ellenőrzésnek álcázott médiacirkusszal alaposan belegázoltak az orvosok, asszisztensek, betegápolók, takarítók és a betegek lelkébe. Több ízben is írtunk a dicsőszentmártoni kórházról és a pszichiátriai intézetről. Évről évre látványos beruházásokról, fejlődésről, egyre több pozitívumról számolhattunk be, ezért is felháborító ez az egyoldalú, tendenciózus megközelítésű országos lejárató hadművelet. Remélhetőleg a hatóságok teszik a dolgukat, és kiderítik mindennek a hátterét.

Szer Pálosy Piroska

Egy civil szervezet az állami szervvel karöltve – ami elég ritka – szórta szét a szenzációhajhász média segítségével a vélt vagy valós vádakat, amelyeknek a lejárátáson és bírságon kívül kézzelfogható eredménye nincs, akárcsak az állami gyermekotthonok tavalyi ellenőrzésének. Hacsak nem az országban egyetlen ilyen jellegű intézmény felszámolása a tét. Az ellenőrzés akkor lenne hiteles, ha a negatív üzenetű felvételek mellett látható lenne az a sok megvalósítás, a mérhetetlen türelem, amire a pszichiátriai osztályokon nap mint nap nagy szükség van. Vagy mindaz, amit a foglalkoztatási központban végeznek azok a betegek, akik szeretnek dísztagyákat készíteni, és azokból kiállításokat szerveznek, ami gyermeki örömet okoz számukra. Akárcsak a barkácsolás vagy a sütés-főzés, tévénézés, szórakozás, kisállatok gondozása, esetleg imádkozás és a lelkésszel való beszélgetés. De a húsvéti, az adventi vagy karácsonyi ünnepekre készülve a művelődési házban évek óta kisebb-nagyobb szerepekkel is felléphetnek, erre boldogan készülnek a felügyelő asszisztensek irányításával. Gyakran kirándulásokat is szerveznek a nem túl súlyos betegek számára, hogy ezáltal is kilép-

jenek a kórház udvaráról, közösségekben legyenek, szocializálódjanak. Mindezt az utóbbi években önerőből teremtették elő, mert az állam nem jótékonykodik ilyen szinten.

Úgy érzik, csúfot űztek a munkájukból

A dicsőszentmártoni pszichiátriai intézmény 96 alkalmazottja nyújtotta be felmondását azt követően, hogy a vegyes összetételű ellenőrző csoport szerintük csúfot űzött munkájukból, hazugságokkal szórták tele az országos híradásokat és sajtót. Ugyanakkor a pszichés betegeket is traumának tették ki a manipulatív kérdéseikkel. A múlt hét végén, november 7–9. között a Fogyatékkal Élők Jogait Védő ENSZ-egyezmény Megvalósítását Ellenőrző Tanács képviselői, valamint az állami Jogi Erőforrás Központ (CRJ) munkatársai látogattak el bejelentetlenül a kórházba, és embertelen körülményekről számoltak be. Az ellenőrzést levezénylő Georgiana Pascu neve a tavalyi, gyermekotthonokban végzett ellenőrzések alkalmával tűnt fel. „A törvény tiltja a pszichoszociális fogyatékossgal élők életén át tartó intézményesítését, de úgy tűnik, az állam a helyi hatóságokon keresztül inkább pénzért és munkahelyekért tartja őket fogva. Rendkívül szomorú lenne, ha ismét a

büntetőeljárások és az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítéletére kellene várnunk” – nyilatkozta Pascu, azonban épkezláb megoldást a mentális problémákkal kezelt betegek sorsát illetően ő maga sem tudna. A fogyatékkal élők jogait védő, díjakra és pozícióra törő hölgy alapvető egészségügyi törvényismerete azonban igencsak hiányos, így könnyebb sárba tiporni mások évtizedes törekvéseit. Gyomorforgató, és az empátia teljes hiányára vall, amint mentális betegséggel küzdőket filmeznek, fotóznak, irányítottan tesznek fel manipulatív kérdéseket olyanoknak, akik 40-50 éve a kórház állandó lakói, akiket senki sem látogat, talán nincsenek is hozzátartozói: „Igaz, hogy haza szeretne innen menni? Ugye, hogy itt bezárva nem jó?...” – már önmagában visszataszító és megalázó. De hasonlóképp lehet manipulálni a média munkatársait is, akik szó szerint átvették a mindenén átgázoló aktivista által megfogalmazott szöveget és filmanyagot, és rémkórház-címekkel adták el a beadványát. Így nemhiába gondol arra az ember, hogy ez irányított és szándékos lejárata, amit egy állítólagos bejelentés alapján kezdeményeztek, vagy csupán újabb babérokra, külföldi elismerésre tör az aktivista és társai.

320 ágyra jut 261 beteg – ez túlszűfolttság?

Megheşan Zsuzsannát, a dicsőszentmártoni kórház igazgatóját az ellenőrzés során tapasztaltakról, az alkalmazottak tömeges felmondásának következményeiről kérdeztük. Előljáróban elmondta, hogy megérti az elkeseredett és felháborodott al-

Fotó: Nagy Tibor (archív)

kalmazottakat, akik úgy érzik, csúfot űztek belőlük, a fizikailag és mentálisan sem könnyű tevékenységükből. Azóta naponta győzködi az alkalmazottakat, és mindent megtett annak érdekében, hogy vonják vissza a felmondásukat, mert nem ez a megoldás, hiszen a betegek mindennapi ellátása a tét. Arról, hogy személyzethiánnyal küzdenek, nem a vezetőség tehet, 2008 óta a folyamatos megszorítások és hiányosságok ellenére is tesszik a dolgukat. A vizsgálódás során elhangzott túlszűfolttság is hatalmas csúsztatás. Minisztériumi engedély birtokában 320 ágy található a kórház pszichiátriai struktúrája szerint felosztott négy részlegen, ahol összesen 261 beteget kezelnek. Az akut szekcióban 50, a krónikus részlegen 50, a hosszú távon ott tartózkodó betegek számára 110 ágy van. Sajnos csak olyan felvételeket szórtak szét a médiában, ami negatív színben tünteti fel az intézményt, ezáltal teljesen hamis képet festettek az intézetről. Tavaly fejezték be a férfi pszichiátriai osztály felújítását, de ez a vizsgálódók számára jelentéktelennek tűnt. Megkötözött betegük sincs, egyetlen felvételen látható az a beteg, aki mozgáskoor-

dinációs problémákkal küzd, mivel pszichiátriai és neurológiai betegsége is van, őt kerekesszékebe ül-tetve biztonsági övvel rögzítették a saját érdekében, hogy ne bukjon előre, és ezek tanúsítvánnyal rendelkező eszközök.

Mindannyian értetlenül állnak a jelenség előtt, és arra kíváncsiak, hogy mindezt a betegek érdekében tették-e. Az aktivista olyan kérdésekkel bombázta az intézmény vezetőjét, amire a választ eleve ismernie kellene, ennek ellenére a jelek szerint nem a realitás talaján él. Példaként: Miért nem kérelmezte a megyei tanácstól, hogy vigyék el innen ezeket a betegeket?; Miért nem csinált közösségi pszichiátriai központot?; Ki az intézmény fenntartója?...

A történetek ellenére Megheşan Zsuzsanna, a dicsőszentmártoni kórház menedzsere hangsúlyozta, hogy a pszichiátriai osztályokon a betegek folyamatos orvosi ellátásban részesülnek, biztosítva van az állandó szakorvosi felügyelet. Ugyanakkor nincs rejtegetnivalójuk, biztosítják az átláthatóságot, és nyitottak a hatóságokkal, a releváns szervezetek képviselőivel és a médiával folytatott párbeszédre.

MAGYARORSZÁGI VÁLASZTÁSOK

Regisztrálj

MOST!

SZAVAZZ 2026-BAN!

Az első lépés a legfontosabb.

Tedd meg az első lépést ma:

REGISZTRÁLJ A MAGYARORSZÁGI VÁLASZTÁSOKRA!

regisztracio.ro

986. szám

Ezeréves kövek harca a megmaradásért

Dr. Ábrám Zoltán

A Kaukázus előterében, a kelet-anatóliai régióban található a mintegy százezer lakosú Kars városa, az azonos nevű tartomány székhelye. A 9–10. században az akkori örmény fejedelemséghez tartozott, később a szeldzsuk, majd mongol, végül oszmán birodalom része. Ebben az időszakban épült fel a Kars folyón átívelő kőhíd, amely a városnak jelenleg is az egyik legfontosabb turisztikai látnivalója és jelképe a mögötte magasodó dombon álló várral együtt. Megjegyzendő, hogy a vár nem kimondottan Murat szultán műve, amint azt hirdetik, hanem alapjait a bagrati királyság fektette le. A városban a középkori oszmán hangulatot mecsetek, fürdők, kapuk biztosítják. Kars vára egyébként szorosan kötődik a magyar múlthoz, mivel a krími háború (1853–1856) idején számos magyar emigráns katonatiszt szolgált itt az anatóliai hadsereg főtisztjeként. Legnagyobb szerepe Kars védelmében Guyon Richárd (Hursid pasa) vezérkari főnök mellett Kmety Györgynek (török nevén İsmail pasa) volt, aki az anatóliai lovasságot vezényelte. Mindezen semmilyen helyi emléke, vonatkozása sincs.

Kars tartomány, a mai Törökország keleti sávja egyébként 1878 és 1917 között orosz fennhatóság alatt állt, ezért nem érintette közvetlenül az örmény genocídium. 1918–1920 között a rövid ideig újonnan függetlenedő Örményországhoz tartozott, majd 1921-ben a Szovjetunió az örmények országának nagy részét megtartotta magának külön tagköztársaságként, míg ez a vidék visszakerült a végnapjait élő Oszmán Birodalomhoz, amely 1923-ban Törökország Köztársasága néven újjászületett. Míg a nyugatabbra eső vidékeket sikerült „örményteleníteni”, itt még megmaradt egy jelentős örmény népesség, amely fokozatosan elhagyta szülőföldjét, az 1948-as kivándorlási hullám pedig teljesen megpecsételte a sorsát. Az évek, évtizedek során nagyon sokan áttelepedtek Isztambulba, a becslések szerint kétszázezernél is többen, az ország más vidékeire, esetleg külföldre; házaik ma romhalmazzak a lepukkant átlagú házak negyedében. Amúgy a hasonló módon felszámolódás sorsára jutó grúzok is a város ezen részén éltek valamikor, templomuk ma már elhagyatott, romos, gazzal benőtt a környéke. A bejárat felett azonban még dacol az idővel és a vandál kezekkel egy falba vésett grúz kereszt.

Kars városáról lerí, hogy a megszokott kaotikus keleti hangulattól

Egykori ortodox katedrális (ma Fethiye mecset)

eltérő, igencsak átgondolt beosztású, egykor az oroszok által rendezett város, ma is a megszokott balti stílusú (ahogyan errefelé mondják) épületekkel, palotákkal. Mindez mai helyszíneken is meg tapasztalható, de még inkább a korabeli hangulatot visszatükröző képeslapokon, fekete-fehér fényképeken. A legszimbolikusabb épületek a kormányzósági palota, a város főorvosának egykori háza és kórháza (ma Cheltikov szálló), az Alexander Nevsky ortodox katedrális (ma Fethiye mecset). Művészettörténeti szempontból érdekesnek tűnik ennek az átalakításnak a megvalósítása. Az 1877–1878-as orosz–török háború után kozák katonák által épített, négyszögletű formába öntött templomot az első világháború, majd a török köztársaság kiáltása után sportcsarnokként használták, 1986-ban pedig átalakították mecsetté.

A városban három egykori örmény templom jutott hasonló sorsra, mára mecset működik benne. A város történelmében legjelentősebb közülük a Tizenkét Apostol templom, 1993 óta Kümbet Camii. Az örmény emlékek iránti kötelező kíváncsiság elvitt a templom megtekintésére, sőt ott már emberemre akadtam, aki felhívta a figyelmem a lovassági kapura, a hiányzó apostolok helyére, a még fellelhető gyámkövekre, az eltüntetett keresztelődence szegének a maradványaira. Érdeklődésemet látva, és talán – bevallása szerint – örmény dédnagyapja kereskedőszellemét sem tagadva meg, hiszen látott bennem némi pénzszerzési lehetőséget, sűrű egymásutánban korabeli fotókat mutogatott a telefonján, miközben török–angol fordítóprogram segítségével igyekezett magyarázatokat fűzni

hozzájuk. A több mint száz évvel ezelőtt készült fényképeken nemcsak épületek voltak láthatók (egyeseknek azóta hült helye), hanem a lakosságnak a mindennapi élete is visszaköszöntött, sőt a II. Miklós cár fogadására rendezett katonai ceremónia hangulata is felelevenedett. Cirill felirat hirdette akkoriban, hogy „Isten, áldd meg a cárt!”. De hát azóta sok víz lefolyt az Aras folyón. Miközben a rajta átívelő kőhíd egyik felén többé-kevésbé feltűnő módon már nincsenek házak, csak néhány több száz éves török fürdő (hammam). Az egyiket Puskin-fürdőként emlegetik, az itt több időt eltöltő író emlékére.

Az egykori örmény temető iránti érdeklődésemre válaszként a „templomszolga” felajánlotta, hogy elvisz oda. Végül nem ő kísért el, a fájós lába miatt csak feleútig – vagy nem akart túlságosan előtérben lenni –, de beszervezte a nyolcvanestendős Orhant, egykori újságíró barátját. Megtaltam hát azt a személyt, aki az egykori örmény házak maradványai között áthaladva a

Az örmény temető maradványai

A Tizenkét Apostol örmény templom (ma Kümbet Camii)

karsi várral szemben bevitt a dombok mögé, hogy néhány khacskart (hacskár) megmutasson az „eltemetett temetőből”.

Feltáró és a kőbe zárt múltba visszavezető utunk első állomása a panorámát uraló kastély oldalában még fellelhető templommaradvány volt, amelynek a falába vésett kereszt fájdalmasan hirdette az egykori dicső múltat. Innen óvatosan haladtunk az egykori házak még megmaradt romjai között, majd a kőhíd túloldalán a görög (bizánci) templom maradványait tekintettük meg a domboldalban, a folyó túloldalán pedig az egykori búzamalmot. A templom ódon falán nem maradt meg semmilyen kereszttyén jelkép, valaki azonban kirívóan odafestette a vörös félholdat. Innen továbbhaladva a temetőnek nem ígérkezett semmilyen nyoma, de a valamikor itt álló épületekből sem maradt hírívő, csupán a tájba simuló füves-köves terület. Nyilvánvaló, hogy amikor a múlt eltörlése a tét, akkor a hatalom részéről sem az elődöknek, sem a művészi alkotásoknak nem jár a tiszteletnek a csírája sem.

Alkalmi idegenvezetőm nagy-szerűen ismerte a terepet, és addig térült-fordult, megkerülve két dombot is, amíg feltáruktak az első sírkomaradványok. Kopottak, hiányosak, fehéressárgás lerakódásúak. Legfeljebb kéttucatnyi hacskár, örmény keresztíró maradt meg az egykori temetőben, mindannyian ledöntve, a fűben megpihenve. A halottakkal együtt eltemetve.

Egyébként a hacskár az örménység nemzeti és lelki szimbóluma, sajátos emlékjel, fontos szobrászati alkotás. Központi eleme a kereszt, gyakorta megjelenő motívuma a nap, a csillag, a kerék, valamint különböző geometriai formák és növények. Többségük sírhelyet jelöl,

az örmény temető gyönyörű faragásokkal, csipkeszerű mintázatokkal díszített sírkövekből áll. De szent helyek megjelölésére és nagy jelentőségű események alkalmából is állítottak emlékköveket. Sőt, a korai keresztkövek arra szolgáltak, hogy az arra járó utazók tudtára adják, hogy keresztény földön járnak.

A várak történetét átírják, a házakat pusztulásra ítélik, vagy kényük-kedvük szerint átépítik, a templomokat lerombolják, új vallás otthonává teszik, a temetőket felszántják, a sírköveket bezúzzák. A gyakori földrengések betetőzték az emberi gyarlóság mesterkedéseit, és nyilvánvalóan könnyebben szétrombolták az örmény építményeket,

kőbe vésett kereszteteket. Az örmény sírköveket, kőkeresztet tömegével pusztította el a természettel együtt a kalapács és a buldózer. Annál nagyobb becsben állnak Törökországban, Kelet-Anatóliában a kosfejű sírkövek, az Akkojunlu és a Karakojunlu civilizációk „ékkövei”, az eurázsiai „fehér és fekete ürü” emlékei a 14–15. századból. A törökök időnként erőfeszítéseket tesznek, hogy „újjaépítsék” a romokat, kevés tekintettel értékükre és örmény hagyományaikra. Közeli megtapasztalható mindez, miközben a híradó időnként vandál kezek által megszenteltetett keresztény templomokról ad híradást. Irakban, Szíriában és másutt templomok és más keresztény épületek százait tették tönkre, felgyújtották, a padokat felborogatták, az énekeskönyveket és a bibliákat szétdobálták. Olyan eset is előfordult, amikor a templom falára felírták: „A mi istenünk nagyobb, mint a kereszt.”

Marad a költői kérdés: mi lett volna a Székelyfölddel, ha a nála azért jóval kisebb területű és lakosságú Karabah sorsára jut? Ha az elmenekülés, eltelepülés olyan fokozott mértékű lett volna, mint Kars városában, tartományban? És miközben dátumokról, eseményekről, tényekről beszélünk, minduntalan hiányoznak a miértek. A valóság mögött megbúvó szándék, logika.

Kelet-Anatóliában az örmény templomok feltárására irányuló szórványos projektek a turizmust, a hozzájuk kötődő érdekeket szolgálják. A múltat feledtetik. De vajon mit élhettek át a mennyei békében élt szerzetesek, hívek, akiknek a sors megannyi szenvedést nyújtott? És ki állít emléket nekik, amikor a valóságról, a tényekről még csak beszélni sem szabad? Az értelmetlen áldozat és az értelmet kereső képmutatás jelképei között örlődve mélyen nyomaszt a kérdés: van-e, lehet-e béke?

Jeruzsálem óvárosában a zsidók az ókori templom idejéből való támfal, a Siratófal előtt imádkozva gyászolják templomuk lerombolását. Kars városa is megérett a jelképes siratófalra.

Jerevánban a népirtás ötvenedik évfordulóján avatták fel az örmény genocídium emlékművét. A 44 méter magas központi oszlop az örmények nemzeti újjászületését jelképezi. Mellette tizenkét táblát helyeztek el kör alakban, melyek a tizenkét elvesztett – ma Törökországhoz tartozó – tartományt szimbolizálják, a kör közepén pedig örökmécses lobog. Bár Kars városát elkerülte a népirtás, az elpusztított múlt elsíratása lelkiismereti kérdés.

A természet kalendáriuma (DCXCV.)

Kiss Székely Zoltán

Csendben ülök, mint a dombok,
mint a dombon fönn a fák,
mint a fákon fönn a lombok.
Mint a lomb, ha sárga már.

Vári Attila sírkövére e négy verssora került. (Talán van, aki arra is emlékezik, hogy Józsa Erika és Horváth Károly – a *Concorde duó Kettőspont* lemezének B oldalán ott van bakelitbe öntve az alig egy évvel ez előtt örök *Lassított lónézés*re kényszerült szerző szövegének zenéje.)

Magam is tanúsítom – egykori, 1994-es Velencei-tavi Bolyai-tábori emlékeimet idézem –, hogy „Attila olyan szakértelemmel tudott mindent előadni, legyen az a sumér–magyar összehasonlító nyelvészet vagy ép-penséggel az ornitológia, hogy mindig mindent el kellett neki hinni” – veszem a szót Józsa Erikától. (Ama Bolyai-tábor megszervezője, Oláh Anna Bolyai-kutató éppen egy napja indult a marosvásárhelyi református temető cinterméből utolsó nyughelyére.)

Ma e négy sorral indulok második novemberi sétámra. Ha időd engedi, tarts velem, kedves Olvasóm!

(...) rímtelen
álmainkat küldjük el Neked.
Csak szomjas lelkünk vágyát
itassad... muzsikáljál dalt,
rímek királya (...)

Lelkünk poharát tartsuk
föl, turáni vágytól égve,
most, mikor dalaidtól
hangos minden mélyedése (...)

Kajtsa Ferenc így köszöntötte az *Áprily Lajosnak (40 éves születési évfordulójára)* című versével 1927-ben a természetet értőn ismerő s akkor már neves költőt. Ő is november 14-én, 1904-ben született. A katolikus papnak két verseskötete is nyomdafestéket láttott közel egy évszázada. A *Vallomással* éb-resztem hangját:

A mesélő Hargita énekes ajkú
Gyopár-szedője akarok én csak lenni,
A vágyam se több, mint kalapjaitokra
Ősi székely hittel egy-két gyopárt tenni.

A szívetekbe vinni székely muzsikát,
A lelketeket ékszerre kalapálni;
A vágyam és hitem kívánja gyopárt
Gyűjtő jókedvünkben egymásra találni!

Boldogság keresésitek kísérni lanttal,
Székely szívekben látni béke diadalt,
Látni új... hozsánnés... büszke ébredést
Reményeinkben, amely néhol már kihalt!

Csendben ülök, mint a lomb... ha sárga már

Pár szál gyopárt akartam csokorba fűzni
És aztán újra visszaadni néktek;
Mert míg nekem csak a munka mézét mérték
A csokor és gyopár illat a tiétek.

Hideggel háló Szent Pál – így említi november 14-ét Takáts Sándor. A budai várban télen a várbeli virrasztóknak kijárt a vártafa. Ennek tűzénél melegedtek e naptól fogva a várőrök. Remete Szent Pál rendjének, a magyar pálosoknak a kalendáriuma e napot *translatio S. Pauli primi Eremitae* címen tartja számon. A szent Velencéből hozott ereklyéit ekkor vitték át a budai várból Budaszentlőrincre 1381-ben. Emlékünnepe egyúttal egészen a török időkgig messze földön híres búcsúnap volt.

A *Hervadás havá*ban járunk, mint az ugyancsak e napon, 1947-ben született Lőrincz József barátom versében:

Gyalogolnak a fák a tájban
Fejevesztett végét járó nyár van
Ütött az órája a zöldnek a lombnak
A régi vágyak csütörtököt mondnak
Almában fetreng a kukac-bogár
Száraz az időnk elfolydogál
Itt áll előtted pőrén az Ősz
Észre sem veszed és hirtelen
Az elmúlásodba belenősz
Megértem hogy minden
Célban ott van az ok
De honnan tudják a levelek
Hogy most bennem
Le kell hullaniok

Hullanak a még a megkéssett falevelek, színes szőnyegük már lassanként fakul. Mint sok-sok emlékünk. Ilyeneket élesztgetek most is.

November 16-án lesz 159 éve, hogy 1866-ban megszületett Tritz Péter agrogeológus, a magyar gazdasági talajtan megalapítója. 1890-től a Földtani Intézetben megszervezte – németországi, oroszországi és balkáni tanulmányútjait is felhasználva – az ország agrogeológiai felvételét. Talajterképezési módszerét a külföldi agrogeológusok is átvették, különösen az 1909-ben Budapesten tartott első nemzetközi agrogeológiai kongresszus után.

Tél elejét szabja Szent Erzsébet napja – e mondással köszönt be 19-én Erzsébet. Mert:
Ha Erzsébet megrázza pendelyét, leesik az első hó.

E napon, 1799-ben költözött a csillagos égre a Csíkszentkirályon született Mártonfi Antal gyulafehérvári jezsuita pap, tanár, csil-lagász. Amikor Batthyány Ignác püspök elhatározta, hogy csillagvizsgálót létesít, Bécs városába küldte Hell Miksa mellé csillagá-

szatot tanulni. Mártonfi be-szerezte a leendő gyulafehérvári csillagvizsgáló kellékeit és műszereit is. A gyulafehérvári obszervatórium leírását 1798-ban adta ki *Initia Astronomicae Speculae Battanyanae Albensis in Transylvania Alba Carolinae* cím alatt. Ez az első ilyen jellegű kézikönyv Közép-Európában. Csillagászati észleléseit korai halála szakította félbe.

November 19-én, 1830-ban született Mednyánszky Dénes geológus. Tanulmányai végeztével be-utazta Porosz-, Olasz- és Bajorországot. 1864-ben választották az Orvos- és Természettudományi Egyesület elnökévé. 1865-ben elsőként közölt az egyesület évkönyvében magyar nyelvű tanulmányt. 1868-ban kinevezték selmeci bányagrófnak (főfelügyelőnek), egyidejűleg a selmeci akadémia igazgatója is volt. Sokrétű irodalmi munkásságot fejtett ki, egyaránt írt teológiai, bányászati, geológiai és történelmi tanulmányokat. 1896-ban értékes családi könyvtárát az Eötvös Kollégiumnak adományozta.

Szinte csupaszok már a fák. Novemberi táj:

Zavarban vagy,
mit mondhatnál
erről a jellegét vesztő,
köddel álcázott
novemberi tájról.
Néhány kitarót,
magába forduló
konok bokor,
téli túlélések
jelképei,
és néhány
önmaga ellentéte fa:
álló vándor.

Az 1943. november 19-én született Király László verse 1972-ben, az Utunk egy november közepi számában jelent meg először.

November 20-án, 1893-ban született Tusnádon Ábrahám Ambrus zoológus, ideg-hisztológus, a Magyar Tudományos Akadémia tagja. A Budapesti Tudományegyetem természetrajz–földrajz szakán végzett 1918-ban. Trianon után 1922-ben egyetemi doktor lett. 1940-től 1967-ig a Sze-gedi Tudományegyetem általános és összehasonlító állattan tanszékvezető egyetemi tanára, az egyetem Általános Biológiai Intézetének igazgatója. Idegszövet-tani és idegélet-tani kérdésekkel foglalkozott. Magyar nyelven megjelent művei – Az állati szervezet őrei a környezetben, Az állatok szerepe a gyógyászatban, Összehasonlító állatszervezet-tan – mellett közel félszáz, alapvető-nek számító szakmai közleménye és könyve jelent meg elsősorban idegen (német, angol, francia) nyelven.

Csupán véletlen, hogy ezen a héten még egy talajtantudósra emlékezem. Barátom, Jakab Sámuel geológus, talajkutató, szakíró 1931. november 19-én született Görgénynádason. Középiskoláit Erzsébetvárosban és a marosvásárhelyi Református Kollégiumban, illetve annak jogutódjában, 1951-ben – itt volt tanára Kiss Zoltán biológia szakos édesapám –, egye-

Gyalogolnak a fák a tájban

temi tanulmányait a kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem biológia-geológia-földrajz szakán 1960-ban végezte. Talajkutató Kolozsváron 1961–1962 között, majd a Talajtani és Agrokémiiai Hivatal munkatársa Marosvásárhelyen. Később a marosvásárhelyi Gyümölcsstermesztő Kutatóállomás munkatársa. Az országos Talajtani Társaság talajgenetikai és rendszertani bizottságának tagja. A bukaresti egyetemen védte meg a Küküllő menti dombvidék negyedkori lejtő-folyamatairól és képződményeiről írt doktori értekezését 1977-ben. Az 1989-es romániai változások után részt vett a Romániai Magyar Gazdák Egyesülete Maros megyei szervezetének megalapításában. 1993-tól a 2000-es évek elejéig a magyarországi Szent István Egyetem nyárádszeredai kihelyezett kertészeti tagozatának dékánja volt. Óriási szerepe volt a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem marosvásárhelyi campusának kialakításában. (Ide, a botanikai tanszékre próbált hazacsábítani, s az ő közbenjárására került az itteni egyetemi könyvtár állományába Kiss Lajos öcsém, egykori geológus könyvtári hagyatéka.) Elsősorban a talajgenetika, a talajföldrajz és a lejtőfejlődés folyamataival foglalkozott; figyelemre méltóak orvosföldrajzi megfigyelései is. Legfontosabb munkái: Életünk és a termőtalaj (1985); Talaj és környezet (1998); Termőföldünk, az őstelevény (2004) és Életünk for-rása, a termőföld (2009). Szakcikkeit a Buletinul Societății de Științe Geografice, Știința solului, Studii și Cercetări de Agromomie, a budapesti Geographica Medica és a pozsonyi Neoplasma közölte. Ismeretterjesztő írásaival A Hét, a Falvak Dolgozó Népe, az Előre, a Vörös Zászló, az Igazság, a Tanügyi Újság, a Népújság és a Bekecsalja hasábjain találkozhattunk.

A lehullott levélszőnyegen itt-ott már Megcsillan a dér, mint Demény Ottó versében.

Őszi hajnalok tisztasága.
Mikor a nap már egyre hidegebb
köveken pásztáz s a néma terek
árva padjain megcsillan a dér.

Elszenderül, betakarózik állig
a kimerült, a megviselt világ.
S ha lélegzik, az ónszinti deret
meglódítja nehéz lehelete.

Fenséges, nyugodt évszak.
Elnyúlik a fekete hátú föld
s a termékenység gazdag napjait
zavartalan pihenés váltja föl.

Maradok kiváló tisztelettel.
Kelt 2025-ben, Áprily Lajos 138. születés-napján

Épített örökségünk

Kőbe zárt történelem: a gyergyószárhegyi templom és kápolna

(Folytatás az október 24-i lapszámból)
Gyergyószárhegy egyházközséget először 1494-ben említették a korabeli dokumentumok. A falu első temploma 1235-ben épült. A mai templom ősenek építkezési idejét ugyancsak a 13. századra datálják. A 15. században a korai Árpád-kori templom helyébe gótikus templomot építettek. A templom déli oldalán kőbe vésvé az 1400-as évszám olvasható, amely valószínűleg az átépítés dátumát jelzi. A gyergyószárhegyi római katolikus templom a romanika és a késő gótika egyik szép emléke.

Nagy-Bodó Tibor

Emlékeztető

Gyergyószárhegynek már a középkorban temploma volt, ugyanis 1494-ben Lázár Miklós VI. Sándor pápától búcsút eszközöl ki a szárhegyi templom javára. A Domus Historia szerint Van Gondys utrechti egyetemi tanár szakvéleménye, hogy a templom őse 13. századi.

Ezzel összhangban a helyi hagyomány a templom keletkezési idejéről az 1235-ös dátumot őrzi. Az Árpád-kori templom a 15. században részben vagy egészben helyét a gótikus templomnak adja át, pontosabban 1400-ban.

1488-ban épült a torony, amelynek dátuma szintén bevésvé látható. Abból a korból származik a torony alatt lévő két csúcsíves ajtókeret, a poligon záródású szentély, ugyanazt a kort idézik a szentély hálóboltozatának maradványai. 1729-ben a templomot újjáépítették, csak a szentély és a torony maradt meg az egykori műemlékből.

Az altemplomban a Lázár család tagjai vannak eltemetve. A templom előtt értékes kőkeresztek találhatók, a legrégebbi az 1660-as évekből származik.

A Szármány-hegyi kápolna

A Szármány-hegyi kápolna a 15. században épült a Szármány-hegy déli nyúlványán, nyolcszázhetven méter magasban.

A nagybaconi Balló család építette Szent Antal tiszteletére. Jelenleg az Urunk színeváltozása búcsút tartják itt.

Régi feljegyzések alapján valószínű, hogy egy régi kápolna helyére épült.

A fenyvesekkel övezett hegy tetejéről, ahol a kápolna áll, szép kis kilátás nyílik a Gyergyói-medencére.

Ez a kápolna a szárhegyi emberek számára egy zarándokhely volt, amit egy évben többször is meglátogattak. Imádkoztak az Istenhez a faluért, a faluban élő emberéért, hogy megvédje őket minden veszedelemtől. A kápolna fontos volt számukra, egy menedék, ahová bármikor kimehettek imádkozni.

A legenda szerint 1225 nyarán, a tatárjárás idején is menedéket nyújtott a kápolna. A nép Szent Lászlót hívta segítségül és kiáltotta:

„Segíts, Uram Isten és Szent László!”

Szent László, amikor meghalott, felkelt a sírjából, és segített a népnek legyőzni a tatárokat.

Egy régi monda szerint élt egy jövőendő-mondó asszony, akit Bákainénak hívtak. Jövőendölései folyamatosan beteljesedtek.

A régészeti szempontból is értékes padlózat

A kápolna a késői gótika jegyeit hordozza, a köríves ajtó felett egy csúcsos gótikus kőfaragvány van, amire még Orbán Balázs is felfigyelt.

A tetejében egy kereszt és a toronyban egy kis harang van. Belsejében van egy oltár, két sorban padok és a falakon freskók.

A padlózat téglából van, ami régészeti szempontból nagyon értékes. A kápolna mellett egy kődarabban egy patkónyom látszik, ami a mondák szerint a jövőendő-mondó Bákainé lovának a patkónyoma.

Hargita megye műemlékeinek hivatalos jegyzéke 1992 óta a kápolnát műemlék épületként tartja nyilván. A kápolna az idők során javításokon ment keresztül, de próbálták megőrizni eredeti formáját.

Mai napig is elfogadható állapotban van, és búcsút tartanak augusztus hatodikát követő vasárnap.

A Tatárdomb

A Tatárdomb nagy érték a szárhegyiek számára, hisz itt is bebizonyították őseink, hogy bátorsággal és furfanggal le tudják győzni az ellenséget, akármilyen sokan is vannak azok.

A szárhegyiek nagyon büszkék erre az emlékre. Szárhegy és Ditró között halom emelkedik ki a térségből, mely hallatlan hőstettek emlékét őrzi.

1658 augusztusában a tatárok betörték Maroshévízre, Ditrót és Szárhegyet is el akarták foglalni, de ezt Gábor deák vezetésével, az asszonyok segítségével a gyergyóiak megakadályozták.

A harcban 1750 ellenség pusztult el, négyszázötven a halom alatt nyugszik. Sajnos tizenöt gyergyói is meghalt.

Ezt az eseményt leírja a Libereum natabilium histori domus című könyv, és Jókai Mór is a Puskás Kalári című, száztizennyolc szakaszos, 1898-ban megjelent versében:

Mikor ezerhatszázötvennyolcat írtak,

Szép Erdélyországban hej, de sokat sírtak!

Száezerre ment, ki rabszíjra lett fűzve,

S lófarakhoz kötötten Krímiáig űzve.

A székelyek furfangja

A székelyek segítségére volt furfangjuk, ugyanis a mezőn fazekakat rejtettek el, néhányat pedig botokra raktak. Az ellenség azt hitte, hogy azok mind emberek, és hogy támadnak. Menekülni próbáltak, de a szárhegyiek megtámadták őket. Erről az eseményről fennmaradt egy monda, melynek címe Gáborfi, és a tatárok legyőzéséről szól.

Gáborfi egyszerű írástudó ember

volt, aki a gyergyói alkirálybíró gyermekeit tanította. A Lázár-kastélyban élt, nem volt katonaeMBER. Ditró és Szárhegy között állította fel embereit. Ekkor még itt mocsaras terület volt, és ez megkönnyítette a szárhegyiek dolgát.

Puskás Kalára hőstette

Az esemény elbeszéléskor illik megemlíteni Puskás Kalárát, azaz mai szóhasználatban Klárát, aki egy ditrói asszony volt, és nagy hőstettet vitt végbe.

Bár állapotos volt, beállt harcolni a tatárok ellen. Hetet leszűrt, aztán vígan hazament, és a néphit szerint szült három fiúgyermeket. Jelenleg fák veszik körül a dombot, amit már sűrű fű borít. Előtte egy emlékmű áll, amely megemlíti a 3000 ismeretlen székely hős és Gábor deák nevét.

Demján László műemlékvédő építész kiegészítése

Hajdan volt régi költő barátommal, aki Szárhegyről származtatta családfáját, többször üldögéltünk az akkori Szentgyörgyi István színeszképző intézet melletti sokablakos utcai szalonjában, és beszélgettünk ősei történelméről. Tőle tudtam meg, hogy szigorú renddel szabályozva a község alsó részén csak káposztát, míg például az Alfalvi és Német út közötti részen csak kukoricát volt szabad termesztetni.

Az akkor összerakosgatott képekből egy gondolat emelkedik ki, hogy fordítva közelítettük meg a hely nevezetességeinek időrendi kialakulásait. Máról indultunk vissza a múltba.

Ugyanezzel a megközelítéssel nézem a mai Szármány-hegyi templomerőd kockáit. A mai teljes egyiséget mutató képben valami kis zavart csak találok, mégis, a magaslat délről nyugatra tartó elhelyezését elfogadva, öröm felnézni erre a büszke alkotásra. A zavar oka ez a korábbi korokból lerakódott vegyes művészeti sokrétűség egységes egészenek képe, a sokszínű tökéletesség.

Tehát korban visszalépegetve például a hatvanas évek elején a templombelsőben több jó kivitelű falfestmény került elő, korábban a kőkarzat mellvédjén magyaros népi vakolatmotívumok jelentek meg, valószínűleg az 1844-es átalakításakor meg empire stílusú szószékkel

bővült, egy előző átalakítása során már barokk jegyű két mellékoltárát hasonló főoltár fogja össze, ugyanígy a nyugati toronysíkjá is barokkos hagymakupolát kapott.

A Szádelői-hasadék mélyén várakozik Szent László a seregével

Gyergyó általános ismertetésénél megemlítettem, hogy az 1332–34-es pápai tizedjegyzék csak egy egyházközséget említ Gyorgio és Georgio név alatt, de nem említi meg a falut, a községet s így azt feltételezhettük, hogy mivel három papot említ, három község tartozott egy közös egyházközségbe, s ez Szentmiklós, Szárhegy és Alfalu lehetett, amelyek egyformán solvit III. banalest fizettek.

Viszont az 1567-es adóösszeírásakor Zent Mijklos hetvennyolc, Zarhegy negyvennhyolc és Al ffallw csak negyvennégy kapuval szerepel, tehát már ekkor mind a három külön néven fordul elő, és az ekkor elsorolt nyolc gyergyói község közül ez a három a legnagyobb kapuszámmal.

A Szádelői-hasadék mélyén várakozik Szent László a seregével. Hétévente megnyílik a föld, és akkor meg lehet látni őket, ám nem szabad hozzájuk szólni. Már közeleg az idő, amikor előjönnek megsegíteni a magyarokat.

Valószínű, hogy az első, Árpád-kori szárhegyi templom itt a mai helyén volt. A hely igen alkalmas lehetett, mert jó száraz emelkedésen, a Szármány-hegy nyugati és déli oldalán van a mai plébánia-temploma.

A templom külső falán, az eresz alatt egy korai romanika stílusú, csavart párkánydísz futott végig, amelynek véletlenül a sekrestye padlásterében lehet látni egy megmaradt szakaszát. Ezenkívül van egy késői romanika stílusjegyű, kőből faragott keresztelőkútja is a templomnak.

Egyébként a templom a 15. században csúcsívesse lett, majd 1730-tól kezdve fokozatosan barokká alakították át. Hasonló a helyzet a Szármány tetején lévő kápolnánál, amely késő gót ablaktöredékein kívül a múltból nem sokat őrzött meg.

A 13. századi első temploma is e helyen állhatott, de sajnos igen kevés tárgyi bizonyítékunk van

erre. Az északi fal felső szélén, az eresz alatt látható ugyan egy, a román korra jellemző párkánytöredék, de az a sekrestye feletti sötét padlásterben s nehezen hozzáférhető.

A Lázár-kastélyhoz hasonlóan ennek az épületnek a története is állandó újjáépítések története

A másik Árpád-kori emlék sem bír nagy bizonyító erővel, mivel az egy mozgatható, költöztethető, kőből faragott keresztelőkút.

Kehely alakú, de aránylag tömzsi, tehát nem vehető gótikusnak, különben is a felső részén, a medencénél, két sorban bevésett „cikkakos” szalagdísz fut körül. Ez a há-

romszög alakú díszítés gyakori volt ebben a stíluskorban.

A második építési korszakban, 1488-ban a régi helyett egy tágasabb gót stílusú templomot építettek. Ebből sem sok maradt meg, de mégis igazolja annak létét. Szentélye poligon záródású, és hajdani csúcsíves ablakainak kitördelt kőmaradványai még láthatók.

A déli portikusz falában elhelyezett kőlap felirata szerint 1730-tól kezdték a templom nagyszabású átalakítását a harmadik építési stílusban, a barokkban. Ezt nemcsak kívülről tették meg nagy buzgalommal, hanem belülről is, mert főoltára és két mellékoltára tipikusan barokk ízlésű.

A katolikus erődtemplomot a hagyomány szerint 1235-ben szentelték fel. A romániai rendszerváltás után műemlékké nyilvánított templom a Bánya-dombnak nevezett magaslaton áll, ahol a helyi hagyomány szerint egykoron márványbányák működtek.

A Lázár-kastélyhoz hasonlóan ennek az épületnek a története is állandó újjáépítések története, aminek eredményeként napjainkban több stílusirányzat jegyeit egyesíti.

Az udvarházat fejlesztő Lázár (I.) Andrásnak a szárhegyi erődtemplom bővítésében is fontos szerepe volt. 1494-ben búcsúengedélyt szerzett VI. Sándor pápától a gyergyószárhegyi egyház számára, ezzel biztosította az építkezések anyagi fedezetét.

A templomot a reformáció erdélyi térhódítása idején is döntően a katolikusok használták. A reformátusok csak egészen rövid időre szerezték meg; az átmenet ugyanakkor mégis súlyos következményekkel járt, mivel 1590-ben elégették a díszes oltárokat.

A 18. században aztán a katolikus templomot többször is átépítették – például új tornyot is kapott –, aminek eredményeként a gótika stílusjegyeit ma már csak néhány épületemlen őrzi.

* A rendelkezésünkre bocsátott dokumentációkért külön köszönet Keresztes Géza műépítész, műemlékvédő szakmérnöknek, a segítségért dr. Kálmán Attila tanárnak, történésznek; az illusztrációkat, a régi és a mai képeket Demján László műemlékvédő építész a saját munkájából és gyűjteményéből küldte el a szerzőnek.

1178

1	2		3	4	5	6
7			8			
9		10		11		
12			13		14	
	15			16		
17		18	P			
19	20					21
22			23		24	
25		26		27		
28			29		30	
31						

A „jövőnek” olvastak fel a könyvásár megnyitóján

(Folytatás az 1. oldalról)

„Még egyet, még egyet!” – követelte a művészeti elemistákból álló hallgatóság a néhány perces performansz végén, amire jött is a színházkaput kitérő válasz: „a többi majd a könyvvásáron találjátok”.

Ezt követően pillanatok alatt ostrom alá kerültek a színes gyermekkiadványokat kínáló standok. A színház emeleti részén található Ábel Kiadónál két fiúcska ottjártunkkor éppen kedvenc meseregényére bukkant – „ezt olvassuk el”, döntötték el gyorsan –, egy harmadik osztálytárs pedig egy állatos könyvet szorongatva közölte a többiekkel: „bocsi, de ezt már lefoglaltam”. Egy kislány Fekete István Vukjára mutatva kérdezte a kísérő pedagógust: „erre emlékszik, tanci?” A gyereknép között egy-két nézelődő felnőtt – kisgyermekes, apróságát hordozóban hozó édesanya, babakocsis apa, a szépirodalmi felhozatalban elmerülő idősebb úriember – is feltűnt, az igazi könyvvásáros forgatag azonban minden bizonnyal a hétvégén

seper át többször is a színház előcsarnokán.

Mikulás-hívogató finnül, magyarul

Fél órával a megnyitó után el is kezdődött a könyvünnep első programpontja, a közönségtalálkozó a kiemelt meghívottal, Markus Majalouma finn íróval, illusztrátorral, a Koinónia Kiadónál megjelent, humorban gazdag *Apa-könyvek* szerzőjével. A diákközönség figyelmét az együttlét alatt végig fenntartó, zseniális alkotó szavait Jankó Szép Yvette, a könyvek fordítója tolmácsolta.

Az együttlét első perceiben a gyermekprogramokért felelő *Mak-kai Kinga* arra hívta fel a figyelmet, hogy a világszerte ismert író jelenléte valóban nemzetközivé teszi az idei könyvvásárt. Ezután el is kez-

dődött a játékos beszélgetés, amely alatt a meghívott elárulta, hogy először jár Romániában, és nagyon tetszik itt neki, majd elmesélte nyári találkozását a kéményekben leereszkedve feketévé változott Mikulással, aki éppen horgászni indult,

és akit sikerült rávennie, hogy úszson vele egyet a pataokban. Az ismeretséget bizonyítandó, „fel is hívta” telefonon Markus a Mikulást, majd arra biztatta a gyereknépet, hogy teli torokból hívogassák finnül vagy magyarul a fehérszakkállút. Ezekben a percekben gyermekkoncerteket leköröző hangulat lett úrrá a Kistermen, majd kezdődhetett is a vidám kérdezz-felelek, amikor a hallgatóság faggatta a meghívottat. A gyerekek többek között arra voltak kíváncsiak, hogy kedvenc szerzőjük hogyan kezdett el történeteket írni – erre kiderült, hogy nála a rajzolás volt a történetmesélés első eszköze –, és ismeri-e személyesen a könyveiben gyakran felbukkanó Putkela bácsit. A derűs találkozó végén a vendég hosszú percekig dedikálta könyveit a lelkes kisdíjaknak.

Gyermekrajzokban a jövő

A könyvvásár második órájában a *Ha én felnőtt volnék...* címmel 6–10 éveseknek meghirdetett rajzpályázat legjobb munkáiból nyílt kiállítás az Irodalmi Kávéházban.

– Az idei könyvvásár mottójából kiindulva arra gondoltunk, hogy ki kellene próbáljuk, hogyan is „emlé-

keznek” a jövőre azok a gyerekek, akik már iskolába járnak, és akiknek van elképzelésük arról, hogy mik szeretnének lenni. Nagy örömmre szolgált, hogy 135 rajz érkezett, nemcsak Maros, hanem Hargita és Kovászna megyéből is, olyan kis településről is, mint a Hargita megyei Oklánd – mondta a megnyitón Káli Király István, a könyvünnep programfelelőse, majd Căbuz Andreának, a tárlat kurátorának adta át a szót.

A kurátor Picasso szavait idézte – miszerint „minden gyerek művésznek születik”, a kihívás művésznek maradni, miközben felnövünk –, majd azt is elárulta, hogy azért tetszettek neki leginkább ezek a rajzok, mert nem egy bizonyos szakmát jelenítenek meg, hanem egy belső lelkiállapotot tükröznek: sétát a szírvány alatt, kisdíjak közelségét, boldog családot.

Nem volt könnyű kiválasztani a kiállítandó harminc alkotást – tette hozzá Căbuz Andrea, aki nem annyira a technikát, mint a mondánivalót nézte, és legszívesebben valamennyi rajzot közszemlére bocsátotta volna. A kiállítás megnyitóján jelen volt az internetes közönségszavazás győztese, a marosvásárhelyi Református Kollégiumba járó, hétéves Csenter Lidia, aki Káli Király István kérésére szóban is összefoglalta a megjelenített jövőképet: „sok malacom van, van egy rózsaszín kis házam, és szépen sétálok mellette”.

A kiállítás megnyitójával egy időben a Kisteremben Závada Pál tartott rendhagyó irodalomórát középiskolásoknak Szabó Ivett moderálásával, az 1. számú próbateremben kreatívírás-műhely kezdődött felső tagozatos általános iskolásoknak Szabó Róbert Csaba irányításával, a klubteremben pedig Bertóti Johanna Szerelmes állatok című új könyvével ismerkedhettek meg az érdeklődők. Ezt követően a Kisterem előcsarnokában magyar feltalálók találmányait felvonultató roll-up tárlat nyílt, ami – a rajzpályázati munkákhoz hasonlóan – a könyvvásár végéig, vasárnap délutánig megtekinthető.

Fotók: Karácsonyi Zsigmond

Tudósok a Marosvásárhelyi Nemzetközi Könyvvásáron Megnyílt a Magyar feltalálók című kiállítás

November 13-án, csütörtökön a 31. Marosvásárhelyi Nemzetközi Könyvvásár keretében nyitották meg a Magyar feltalálók nevű roll-up kiállítást. A tárlat közismert magyar tudós munkásságába nyújt betekintést.

Szeredai Vivien

Káli Király István, a Marosvásárhelyi Nemzetközi Könyvvásár irodalmi programokért felelős szervezője elmondta, hogy már évek óta szerveznek tematikus kiállításokat az esemény keretén belül – korábban bemutatták már Bánffy Miklós, illetve a Helikon történetét is. „Idén úgy gondoltuk, hogy a magyar feltalálókrol szóló kiállítás aktuális, tekintettel arra, hogy az utóbbi időben elég sok magyar kapott Nobel-díjat: Krausz Ferenc, Karikó Katalin, idén pedig Krasznahorkai László” – mondta, hangsúlyozva, hogy valójában az írói tevékenység is egyfajta feltalálás, hiszen az író eredeti szövegeket „talál fel” és vet papírra.

A kiállítás szorosan kapcsolódik a könyvvásár idei mottójához – *Emlékezz a jövőre!* „A tudást mi úgy fogalmaztuk meg, mint a jövő nélkülözhetetlen szükségességét: nincs tudás ismeretgyarapítás nélkül, nincs ismeretgyarapítás olvasás nélkül, nincs olvasás írott szöveg nélkül. A kiállítás célja, hogy népszerűsítse azt a tudást, ami felé az emberiség jövője elkerülhetetlenül tart, ha még tartani akar bármire” – hangsúlyozta Káli Király István.

A kiállítás Szilágyi Szabolcs Németországban élő, marosvásárhelyi származású mérnök roll-up kollekciójából állt össze. A kiállított darabokat és Szilágyi Szabolcs *Nagy Miklós Kund* művészeti író méltatta, kiemelve többek között, hogy a kötet – amely albumnak is tekinthető – felhívja a figyelmet arra, hogy „milyen gazdagok vagyunk”. „A könyv számunkra azért fontos, mert olyan – valószínűleg általunk is tudott – dolgokat, tárgyakat képes

egybegyűjtve feleleveníteni az emlékezetünkben, amire büszkéek lehetünk, és amikről a hétköznapi használat során nem is gondoljuk, hogy tőlünk, magyaroktól indultak el” – mondta. A kiállításon húsz feltaláló és annak munkássága tekinthető meg, a szóban forgó kötetben azonban ötvenkilenc személyiséggel ismerkedhetnek meg az olvasók. Nagy Miklós Kund hangsúlyozta, hogy a 2016-ban megjelent kiadvány minden bizonnyal kiegészítésre szorul, hiszen „napjainkban kilenc-tíz év rendkívül gazdag újabb és újabb találmányokban, kutatói eredményekben”.

A megnyitón részt vett Soós Zoltán, Marosvásárhely polgármestere is, aki többek között kiemelte, hogy a közeljövőben szeretnék megvalósítani a kiállítás marosvásárhelyi mását. „Szeretnénk, ha lenne egy olyan hely, amely bemutatja az erdélyi, és főleg a magyar feltalálókat. Marosvásárhelyen itt vannak a Bolyaiak, itt van Bodor Péter, Vályi Gyula és még sok olyan személyi-

Fotó: Szeredai Vivien

ség, akiről szeretnénk, hogy a fiatalok tudjanak, és legyen, amire építsünk és büszkéek legyünk. Számos tehetség származik Marosvásárhelyről orvosi, mérnöki szférában vagy humán tudományokban, egy kis szeletét képezve annak, amit a magyar tudóssadalom a világ tudományának adott” – mondta. A polgármester hangsúlyozta ugyanakkor, hogy a Maros-

vásárhelyi Nemzetközi Könyvvásár nem csupán egy rendezvény, hanem egy ünnepség is, ahol az ember el tud kalandozni a könyvek, a tudomány és az irodalom világában.

A *Magyar feltalálók* nevű roll-up kiállítás a könyvvásár ideje alatt (november 13–16.) megtekinthető a Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Kistermében.

Nyolcvanéves a marosvásárhelyi magyar orvosképzés

A gyógyítás és tudomány nyomában – reflexiók a MOGYE múltjáról címmel tartott emlékülést az Erdélyi Múzeum-Egyesület Orvos- és Gyógyszerésztudományi Szakosztálya november 11-én a marosvásárhelyi Bernády Házban.

Bodolai Gyöngyi

Az emlékülést megtisztelte jelenlétével *dr. Bitay Enikő*, az EME elnöke.

A közönséget nyugalmazott és még aktív egyetemi oktatók, diákok, érdeklődők képezték.

A bemutató vázlatos szövegét az Orvostudományi Szakosztály képviselői állították össze, és *dr. Nagy Attila* mutatta be.

Az 1583-as évre visszanyúló gyökerekkel rendelkező erdélyi orvoslás jelentős eseményeként **1872. október 12-én** I. Ferenc József, az Osztrák–Magyar Monarchia császára és Magyarország királya szentesítette „*A kolozsvári magyar királyi tudományegyetem felállításáról és ideiglenes szervezéséről*” szóló XIX. és XX. törvénycikkelyeket. Ezek biztosították a kolozsvári tudományegyetem működését, amely 1872-től Kolozsvári Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetem néven szerepelt. A négy különálló kar egyike az Orvostudományi Kar volt 11 tan-székkal. Bár 1918-ban, Erdély Romániával való egyesítését követően az ígéretek szerint garantálják a nemzetiségek jogait, betiltanak minden magyar tannyelvű felsőoktatási intézményt Romániában. 1940-ben a 2. bécsi döntést követően indul újra a Ferenc József Tudományegyetem Kolozsváron. 1944 októberétől elhagyják a Ferenc József nevet, és Kolozsvári Magyar Egyetem lesz 1945. június 1-ig. Az 1945. május 28-i 406-os királyi rendelet alapján a korábban Nagyszebenbe költözött román egyetem visszaköltözik Kolozsvárra, a 407-es királyi rendelet június elsejétől létrehozza a Kolozsvári Magyar Tannyelvű Állami Egyetemet négy karral, köztük van az orvostudományi is. Az egyetem megalapítását az tette lehetővé, hogy a tanszemélyzet 15 tagja a helyén maradt, a szovjet parancsnokság pedig elrendelte, hogy minden tudományos intézmény folytassa tevékenységét, és ígéretet tett a nemzetiségi jogok garantálására. Mivel 1945-ben a Nagyszebenből Kolozsvárra visszatérő román egyetem nem volt hajlandó egyetlen klinikát sem átadni a magyar oktatás számára, ekkor merül fel az orvosi kar esetleges elköltöztetése a marosvásárhelyi kadétiskola impozáns, de nem egyetemi oktatás céljára készült épületébe. Az átadás-átvétel a Hadügy- és a Nemzetnevelési Minisztérium között a dr. Petru Groza vezette Minisztertanács 1945. augusztus 3-i ülésén megtörtént, és még abban a hónapban a Császári és Királyi Katonai Alreáliskola épületének az átadására is sor került.

1945. október 4-én a dékáni hivatal elkezdte működését, és kinevezték az egyetem vezetőit prof. dr. Csögör Lajos rektor és dr. György Lajos rektorhelyettes személyében. 1947-ben, Mihály király távozását követően megtörténik az oktatás államosítása, a Marosvásárhelyre kihelyezett orvosi kar önálló intézetté alakul, 1948-ban beindul a gyógyszerészképzés, 1951-ben a fogorvosképzés is. Bár a város kedvezően és nagy szeretettel fogadja az egyetemet, és sok téren segítséget nyújt tanároknak, diákoknak, a folyamatos létbizonytalanság, a hatalom rányomja a bélyegét az egyetem életére. Az '50-es évek elején munkás igazgatót neveznek ki a rektor tevékenységének a felügyeletére, az 1956-os magyar forradalom utóhatásaként tanárokat és diákokat zárnak ki az egyetemről.

1959-ben megkezdődik a „színjáték” az egyetemek egyesítéséről, amiben Ion Iliescu játssza a fő szerepet, és Kolozsváron Nicolae Ceaușescu vezényli le, aminek eredménye a Babeș–Bolyai Egyetem. Mivel Marosvásárhelyen nem volt mit egyesíteni, párthatározatra belülről átalakítva vezették be a román nyelvű gyakorlati oktatást 1962-ben, minden-

féle törvényes határozat nélkül. A magyar oktatás csorbítására vonatkozó eljárások tovább folytatódtak, 1951-től 1962-ig szünetelt a fogorvosképzés, az 1970-es újabb próbálkozást sikerül kivédeni. 1986-ban nem tartottak felvételi vizsgát a gyógyszerészetben, amit összevontak a Fogorvosi Karral.

Arra hivatkozva, hogy nincsen doktorátusuk, 1971-ben 30 kisebbségi tanársegédet bocsátottak el, egyes tantárgyakat csak románul oktattak, és a román tagozaton csak román nyelvű oktató működhetett. 1984-ben, amikor az első román rektor került az egyetem élére, napirenden voltak az elbocsátások, nyugdíjazások.

A '80-as évek végére egyre fojtogatóbbá válik a Ceaușescu-féle diktatúra. A felvételi vizsgán a tételeket nem fordítják le magyarra, eltűnnek a magyar feliratok, a magyar vonatkozású emlékek teljes felszámolására törekednek. 1989-ben már csak 20 magyar anyanyelvű hallgatót vesznek fel, miközben a hozzáértés, minőség és korrektség jelszavait hangsúlyozzák.

Míg 1948-ban a 296 oktatóból 290, azaz a 97,9 százalék magyar, 1994-re a 241 oktatóból 71, azaz a 29,46 százalék marad. Ami a végzős magyar diákok számát illeti, az 1954-es 97,6 százalékról 1994-ben 11,66 százalékra csökken.

Az 1989-es rendszerváltás új reményeket jelent, amelyek hamar szertefoszlottak. Marosvásárhely lakói gyertyás tüntetésen követelik a megígért kisebbségi jogokat.

1990 februárjában RMDSZ-beadvány szorgalmazza a magyar nyelvű oktatás visszaállítását, valamint a Bolyai Tudományegyetemet Kolozsváron. A diákszövetség részéről küldöttség utazik Bukarestbe, és március 6-án ülösztrájk kezdődik a marosvásárhelyi egyetemen. A magyar diákokat ki-szorítják a tárgyalásokról, és a gyakorlati oktatás csak román nyelven marad. A diák-sztrájk végére a véres márciusi események tesznek pontot.

Az 1990-ben meghirdetett 96 oktatói helyre 8 magyar anyanyelvűt vesznek fel, a „kompetencia” elvei alapján. Ezt követően jól felkészült fiatalok távoznak, más egyetemeken vagy külföldön próbálva szerencsét.

1991 májusában 16 egyetemi tanárt (közülük 14 magyar anyanyelvűt) nyugdíjaznak, „lefejezve” ezzel a magyar oktatást.

Az intézmény neve Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetemre (MOGYE) változik.

1989 után egyes tanszékekre visszatér a magyar nyelvű oktatás, újraindul a gyógyszer-

részképzés. Országos szinten megszorodnak a felsőoktatási intézmények, kiegyenlítődik a jelentkezők száma. EU-s nyomásra beindul a bábaképzés, először két nyelven, de a szakot utólag leépítik. Megjelenik viszont a magyar nyelvű általános asszisztensképzés. Új szakokat hoznak létre, de ezek csak román nyelven működnek.

A román többség továbbra is mereven elzárkózik az önálló magyar tagozat engedélyezésétől.

Több mint tízéves küzdelem után a 2003-as kormányhatározat alapján külön beiskolázási számot engedélyeznek a magyar oktatás számára, a 2004-es felvételre a magyar tagozaton 101, a román tagozaton 134 helyet hirdetnek meg. A hallgatók száma hiába javul, mert az oktatói utánpótlás megoldatlan maradt, és a gyakorlati oktatás továbbra is román nyelven folyik.

2003 decemberében kormányhatározatot hoznak az államilag finanszírozott külön beiskolázási számokról a magyarul folyó általános orvosi, fogorvosi, bábaképző és gyógyszerészeti szakokon.

A helyek számát évente állapítják meg az előző ciklus eredményei alapján, és közlik szakminiszteri rendeletben. Kezdetben az akkreditáció mind a román, mind a magyar tagozat számára 240 helyre szól.

A 2007-es EU-s csatlakozás után a kormányhatározatot nem tartják be, először a fizetési helyeknél. A román jelentkezőket azzal csábítják, hogy csak egy tantárgyból kell készülni a felvételi vizsgára, ami a számuk megnövekedéséhez vezet. A 2008/2009-es tanévtől beindul az angol nyelvű orvosképzés.

A sorozatos akkreditációk során a helyzet fokozatosan romlik, amit jól tükröznek az idei felvételi vizsga adatai. A 2025-ös felvételre meghirdetett 1575 helyből az általános orvosi szakon 135-öt kap a magyar, 180 általános orvosi és 45 katonarvosi helyet a román tagozat, 30 fogorvosi helyet a magyar és 50-et a román tagozat, 30 gyógyszerészeti helyet szabnak meg a magyar és 40-et a román tagozatnak, az asszisztensképzésre mindkét tagozat 45 helyet kap. A többi szakon nincsen magyar nyelvű képzés.

A 2011-es 1-es számú tanügyi törvény a magyar oktatást illető jogok biztosításával újabb reményekkel kecsegtet, és a Babeș–Bolyai, valamint a Marosvásárhelyi Művészeti Egyetemen megalakulnak a magyar tanszékek, a Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetemen (1991-től vette fel ezt a nevet) ez akadályokba ütközik, mert nem tudnak a törvény alkalmazásának meg-

felelő súlyt biztosítani, és időközben romlik az RMDSZ politikai befolyása is. A Fogorvosi Karon megalakul ugyan a főtanszék, de másnapra érvénytelenítik.

2012 elején a magyar tagozat képviselői bojkottálják a kiírt választásokat, amit 6 személy kivételével az egész tantestület be is tart. A helyzet megoldása érdekében a miniszterelnök is Marosvásárhelyre látogat, a tárgyalásokon azonban nem vesz részt. A hét-pontos megegyezést a tanügyminiszter is aláírja, de az írott szó sem kötelezi, így az alkalmazást elodázzák a minőségbiztosításra hivatkozva. Többszörös tárgyalásra kerül sor Bukarestben, az RMDSZ politikai befolyására megjelenik egy magyar kar létrehozásáról szóló kormányhatározat, amit két héten belül érvénytelenít a „független” Marosvásárhelyi Táblabíróság.

2018-ban a Petru Maior Egyetemmel való egyesülés a végső csapást jelenti, és az egyetem neve George Emil Palade Orvosi, Gyógyszerészeti, Tudomány- és Technológiai Egyetemre változik. Tovább folytatódik a román és angol tagozat beiskolázási számainak felduzzasztása, míg a magyar helyek száma változatlan marad vagy csökken. Az egyesítéssel a magyar oktatók számaránya 32 százalékról 17 százalékra csökken. A román nyelven tartott gyakorlatok miatt a tanársegédek utánpótlása nehezen megvalósítható. A tanszemélyzet utánpótlása a román vezetés kénye-kedvétől függ, így a magyar oktatás ma már a túlélésért küzd – hangzott el és olvashattuk is a kivetített képeken.

A vetített képsorokon megszólaltak hajdani magyar egyetemi oktatók, és részletes beszámoló hangzott el az egyetemen folyó sokéves kutatómunkáról.

Az elhangzottak nyomán kialakult vitában felmerült, hogy nem esett szó arról, hogy a jelenlegi oktatók milyen jövőt látnak maguk előtt. Érdeklődésünkre *dr. Szilágyi Tibor* professzor válaszolt:

– A magyar nyelvű orvosképzés Marosvásárhelyen nyolcvan éve a szakmai felkészültség és az anyanyelv iránti elkötelezettség példája. A cél ma sem csupán a fennmaradás, hanem a megújulás: olyan feltételek megteremtése, amelyek között a magyar nyelvű képzés teljes értékű része az egyetemnek, ugyanakkor szervesen illeszkedik az egységes magyar orvosi és tudományos élethez. Bízunk abban, hogy a közösség kitaratása és a nemzetközi szakmai együttműködések elmélyülése erősíteni fogja azt az alapot, amire a jövőnket építhetjük.

A rendezvényen fellépett a Flos Iuventutis furolaegyüttes.

Fotó: Nagy Tibor (archív)

Könyvbemutató!

2025.nov.15, szombat, 16.00 óra -
Nemzeti Színház -

a Marosvásárhelyi Nemzetközi
Könyvvásár keretén belül

A hirdetési rovatban
megjelent
közlemények, reklámok
tartalmáért a hirdetésfeladó
vállalja a felelősséget!

Küldőpapírral ingyenes **belgyógyászati vizsgálatot**
és **hasi ultrahangot** biztosít dr. Frigy Gerda belgyógyász
főorvos és dr. Török Edina belgyógyász szakorvos
a **PROCARDIÁNÁL**.
Érdeklődni a 0265/210-087 telefonszámon. (68887-I)

ADÁSVÉTEL

ELADÓK: kerekesszékek, vécé-
szék, vécémagasító, könyökbót, új
vécékagyló, Zenit-E fényképező-
gép. Tel. 0771-358-916. (26873)

OLCSÓN eladó pulzáló mágne-
ses matrac. Tel. 0265/267-929.
(27006)

LAKÁS

KIADÓ hosszú távra 3 szobás,
bútorozott tömbházlakás a Kö-
vesdombon. Tel. 0741-123-181.
(27009)

KIADÓ 3 szobás tömbházlakás a
Tudor negyedben hosszú távra.
Tel. 0745-304-935. (26996-I)

KÜLÖNFÉLÉK

RENDELÉSRE BÚTORT készí-
tek. Tel. 0748-691-858. (68310)

SZOLGÁLTATÁS – ÜZLETI AJÁNLAT

**REDŐNYÖK, SZALAGFÜGGÖNYÖK, ROLETTÁK, GA-
RÁZSKAPUK** és egyéb árnyékolástechnikai cikkek, automati-
zált változatok, nyílászárók. **TERASZBEÉPÍTÉS** üveggel és
ponyvával. Tel. 0745-379-638. (68858)

**VESZÉLYES FÁK KIVÁGÁSÁT, GYÜMÖLCSFÁK MET-
SZÉSÉT, díszfák kezelését, sövényvágást, elbokrosodott bel- és
külsőterületek takarítását, méterfa összevágását, rönkök foszniba
vágását, kutak kitakarítását vállaljuk.** Tel. 0756-868-569. (p.)

DR. INCZE SÁNDOR BELGYÓGYÁSZ FŐORVOS betege-
ket fogad Marosvásárhelyen, a Tudor Vladimirescu utca 21/A
szám alatti rendelőben. Előjegyzés a 0265/265-112-es telefon-
számon. (26982-I)

FUVART, bútorhordást vállalunk személyzettel, külföldre is, és törme-
lékszállítás. Tel. 0749-543-104. (68850)

VÁLLALUNK szigetelést, járólapterakást, festést, padlócsempe-
lerakást, tetőjavítást, teraszkeszítést. Tel. 0743-775-283, 0755-834-736.
(26989)

TÁRSKERESÉS

EGYEDÜLÁLLÓ, nyugdíjas férfi (72/185/82) hozzá illő nőt keres. Tel.
0748-318-337. (26973)

A Dicsőszentmártoni Adó- és Pénzügyi Osztály közleménye

Az adó- és pénzügyi osztály 2025. november 28-án 12 órai kezdettel
Dicsőszentmártonban, a Köztársaság utca 30. szám alatti székhelyén
nyilvános árverést szervez az alábbi ingó javak értékesítésére:
– 2013-as Dacia Duster személygépkocsi, kikiáltási ár: 25.532; 2004-
es Peugeot Partner személygépkocsi, kikiáltási ár: 5.407 lej; 2006-os
Dacia Logan személygépkocsi, kikiáltási ár: 9.831 lej + héa (első árve-
rés); 2001-es MAN haszonjármű, kikiáltási ár: 9.457 lej + héa (első ár-
verés); 2021-es Zaslav PKZ 11 pótkocsi, kikiáltási ár: 2040 lej; 2003-as
Hüffermann HAS félpótkocsi, kikiáltási ár: 11.446 lej; 2021-es ATV CF
Moto Cforce 450L, kikiáltási ár: 18.739 lej; 2004-es Skoda Octavia sze-
mélygépkocsi, kikiáltási ár: 5.723 lej + héa (első árverés).

Hamarosan rágcslóírtás Marosvásárhelyen

A kártevőirtásra, fertőtlenítésre szakosodott Coral Impex Kft. a Maros-
vásárhelyen elvégzendő kártevőirtásra, fertőtlenítésre vonatkozó, a várossal
2023. április 24-én kötött 24. sz. szerződés alapján november 20-tól de-
cember 15-ig 9–16 óra között rágcslóírtást végez Marosvásárhely közte-
rületén és a magángazdaságokban. Az időszak az időjárástól függően meg-
hosszabbodhat.

A felhasznált szer az AGRORAT PASTA (10 kg/ha).

Kérjük a lakosságot, különösen a gyermekeket, az időseket és a háziál-
lat-tulajdonosokat, hogy tegyenek meg minden szükséges intézkedést annak
érdekében, hogy ne kerüljenek közvetlen kapcsolatba a mérgező csaletek-
kel. A gyártó által ajánlott ellenszer véletlen lenyelés esetén a K-vitamin.

Kérjük továbbá a lakosságot, hogy kerülje a mérgező anyagot tartalmazó
dobozok és a rágcslóírtó szer megérintését, és ha bárki vandalizmust, ezek
eltulajdonítását vagy megrongálását észleli, értesítse a helyi rendőrséget.

A szernek bőrrel, szemmel való érintkezése vagy lenyelése esetén a kö-
vetkező intézkedéseket kell betartani:

Bőrrel való érintkezés: mossa le a bőrt vízzel, majd szappannal és vízzel.

Szemmel való érintkezés: öblítse ki a szemet szemcseppel vagy vízzel,
és tartsa nyitva a szemet legalább 10 percig.

Lenyelés: azonnal hívjon orvost, akinek mutassa meg a termék címkéjét
vagy csomagolását. NE idézzon elő hányást. Az ajánlott ellenszer a K-vita-
min.

Kérjük a marosvásárhelyieket, hogy tartsák be ezeket az óvintézkedé-
seket.

További információért, kérjük, hívja a 0265/256-004-es
telefonszámot; e-mail: coralmures@coralimpex.ro.

MEGEMLÉKEZÉS

„Kit őriz a szívünk,
Nem hal meg soha.
Kit lelkünkkel látunk,
Sosem megy el!”

Szívünk leírhatatlan fájdalommal és a hiányérzet örök küz-
delmével emlékezünk a szeretett férjre, gondoskodó édes-
apára, nagyapára, dédnagyapára, apósra, testvérre,
kedves rokonra,

BOTOS SÁNDORRA
halálának második évfordulóján.
Áldott emlékét, jóságát, mosolyát mindig őrizni fogjuk a
szívünkben.

Szerettei. (27011-I)

Egy év telt el, de a fájdalom nem múlik, mosolyod, hangod
még most is velünk él.

Szeretettel és mély hálával emlékezünk
UNGVÁRI ÁGNES KATALINRA
halálának első évfordulóján.
Szeretett családja. (26983)

Emléked örökké bennem él, soha nem felejtelek, drága
barátnóm, ÁGICA.

Márti. (26984)

ELHALÁLOZÁS

Szomorú szívvel tudatjuk, hogy a drága jó férj, gondos-
kodó édesapa, szerető nagypapa és após,
PÁL JÁNOS

eltávozott közülünk.
Virrasztója 2025. november 14-én 18 órakor, a búcsúta-
tása pedig 2025. november 15-én 13 órától Marosvásárhely-
en, a református temetőben lesz. Kérjük, hogy aki
szeretne végső búcsút venni tőle, tegye ezt egy szál virág-
gal, szeretettel és tisztelettel. Emléke örökké szívünkben
él.

A gyászoló család. (p.-I)

BLACK FRIDAY

-50%

november 14-ig!

A kiválasztott keretekre. További részletek a boltban.

Marosvásárhely:

- ▲ Posta utca 3. sz. Tel: 0265/212-304, 0365/410-555
- ▲ 1918. Dec. 1. sugárút 49. sz. Tel: 0265/263-351, 0365/410-557
- ▲ 1918. Dec. 1. sugárút 182-184. sz. (Fortuna). Tel: 0265/265-205
- ▲ Rózsák tere 53. sz. Tel: 0265/250-120, 0365/410-559
- ▲ Dózsa György utca 64-68. sz. (a Kaufland udvara). Tel: 0265/212-212
- ▲ Köztársaság tér 5. sz. Tel: 0365/430-939

Szászrégen:

- ▲ Iskola utca 11. sz. Tel: 0265/512-042, 0365/410-558

Szováta:

- ▲ Fő út 196. sz. Tel: 0265/577-282, 0742-100-323

2026

HARGITA

KALENDÁRIUM

Megjelent a 2026-os Hargita Kalendárium

Inspiráló történetek, székely hagyományok, receptek, játékok és csendes pillanatok egy kötetben. Töltsük együtt az időt – örömmel, szeretetben, igazi pihentető csendben!

Kapható Marosvásárhelyen az újságárusoknál, keresse az üzletek polcain!

Gyors műszaki vizsga, fejfájás nélkül.

VALÓSZÍNŰLEG A KÖRNYÉK LEGELŐNYÖSEBB AJÁNLATA

Foglaljon időpontot a WWW.TRANSPORTLOCAL.RO weboldalon.

BÓNUSZ

KÜLSŐ MOSÁS

TRANSPORT LOCAL
Târgu Mureș • Marosvásárhely
KÖZSZÁLLÍTÁSI VÁLLALAT